

**DOCHODZENIE WSTĘPNE W PRAWODAWSTWIE
KATOLICKICH KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH
W PRZYPADKU DUCHOWNYCH PODEJRZANYCH
O POPEŁNIENIE PRZESTĘPSTWA *CONTRA SEXTUM*
Z MAŁOLETNIMI I OSOBAMI PRAWNIE OBJĘTYMI
OCHRONĄ**

**PRELIMINARY INVESTIGATION IN THE LEGISLATION
OF THE EASTERN CATHOLIC CHURCHES IN THE
CASE OF CLERGY SUSPECTED OF COMMITTING
THE CRIME *CONTRA SEXTUM* WITH MINORS AND
LEGALLY PROTECTED PERSONS**

Ks. dr Daniel Klimkiewicz

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Polska
e-mail: daniel.klimkiewicz@upjp2.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0002-4689-5984>

Abstrakt

Celem artykułu jest omówienie procedury kanonicznego dochodzenia wstępnego w przypadku duchownych podejrzanych o popełnienie przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu dekalogu z osobą małoletnią i osobą prawnie z nią zrównaną zgodnie z art. 1 § 1a VELM/2023. Autor omawia poszczególne etapy niniejszego postępowania przygotowawczego, mającego ogromne znaczenie dla ewentualnego wszczęcia procesu karnego. Innymi słowy, rzetelność tego dochodzenia daje sprawiedliwe podstawy kompetentnemu przełożonemu kościelnemu (hierarsze) do podjęcia odpowiednich czynności prawnych. Powyższa tematyka jest omawiana na podstawie analizy powszechnych i partykularnych regulacji prawnych odnoszących się do katolickich Kościołów wschodnich, ze szczególnym uwzględnieniem katolickiego Kościoła bizantyjsko-ukraińskiego w Polsce.

Słowa kluczowe: prawo karne, postępowanie przygotowawcze, *notitia criminis*, hierarcha, Kościół greckokatolicki

Abstract

The purpose of this article is to discuss the procedure of the canonical preliminary investigation in the case of clerics suspected of committing an offence against the Sixth Commandment of the Decalogue with a minor and a person legally equal to him pursuant to Article 1 § 1a of VELM/2023. The Author discusses the various stages of this preliminary investigation, which is of great importance for the possible initiation of a criminal trial. In other words, the thoroughness of this investigation provides a just basis for the competent ecclesiastical superior (hierarchy) to take the appropriate legal action. The above topics are discussed on the basis of an analysis of the universal and particularistic legal regulations relating to the Eastern Catholic Churches, with particular reference to the Byzantine-Ukrainian Catholic Church in Poland.

Keywords: criminal law, preparatory proceedings, hierarchy, *notitia criminis*, The Greek Catholic Church

Wprowadzenie

Prawodawca w kan. 1468 § 1 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich¹ stanowi: „Ilekcroć Hierarcha otrzyma przynajmniej prawdopodobną wiadomość o przestępstwie, powinien sam lub przez inną odpowiednią osobę ostrożnie zbadać fakty i okoliczności, chyba że takie dochodzenie wydaje się zupełnie zbędne”. Regulacja ta zobowiązuje kompetentny podmiot do przeprowadzenia dochodzenia wstępnego, poprzedzającego ewentualny proces karny. Rzetelność tego postępowania przygotowawczego daje sprawiedliwe podstawy hierarsze do podjęcia odpowiednich czynności prawnych. Dlatego też każde dochodzenie wstępne powinno być przeprowadzone bardzo roztropnie. Można jednak odważyć się na stwierdzenie, iż w przypadku przestępstw zarezerwowanych Dykasterii Nauki Wiary, w sposób szczególny jeśli chodzi o nadużycia seksualne wobec nieletnich, ta rozważa w przeprowadzeniu dochodzenia wstępnego wymagana jest w stopniu najwyższym.

---

¹ *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (18.10.1990), AAS 82 (1990), s. 1045-363; tekst polski: *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich promulgowany przez papieża Jana Pawła II*, tłum. L. Adamowicz, M. Dyjakowska, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2002 [dalej: KKKW]. Ze względu na przejrzystość rozważań w niniejszym artykule zostaną pominięte odniesienia do prawa kanonicznego Kościoła łacińskiego.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest analiza procedury dochodzenia wstępnego w przypadku duchownych podejrzanych o popełnienie przestępstwa przeciw VI przykazaniu Dekalogu z małoletnimi i osobami prawnie zrównanymi z nimi w prawie kanonicznym. Temat zostanie ujęty w następujących punktach: 1) Przestępstwo *contra sextum* z osobami prawnie objętymi ochroną; 2) Pojęcie, cel i podmiot dochodzenia wstępnego; 3) Etapy dochodzenia wstępnego.

Warto nadmienić, iż artykuł ten oparty jest przede wszystkim na interpretacji przepisów kodeksowych z 1990 r. oraz na analizie aktualnie obowiązujących powszechnych (tj. dotyczących całego Kościoła katolickiego) i polskich partykularnych (odnoszących się do katolickiego Kościoła obrządku bizantyjsko-ukraińskiego w Polsce) regulacjach pozakodeksowych, zawartych w takich dokumentach, jak: list apostolski motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* – Normy znowelizowane w 2021 r.², list apostolski motu proprio *Vos estis lux mundi* z 2023 r.³, Wytoczne Konferencji Episkopatu Polski z 2019 r.⁴ oraz *Normy i Zasady* Kościoła greckokatolickiego w Polsce z 2016 r.⁵ Należy również w tym miejscu wspomnieć

---

² Congregatio pro Doctrina Fidei, *Norme sui delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede. Norme sostanziali* (07.12.2021), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20211011_norme-delittiriservati-cfaith_it.html [dostęp: 01.01.2024]; tekst polski: Kongregacja Nauki Wiary, *Normy materialne*, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20211011_norme-delittiriservati-cfaith_pl.html [dostęp: 01.01.2024] [dalej: SST/2021].

³ Francesco, *Lettera apostolica in forma di motu proprio Vos estis lux mundi* (25.03.2023), https://www.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/20230325-motu-proprio-vos-estis-lux-mundi-aggiornato.html [dostęp: 01.01.2024]; tekst polski: Franciszek, *List apostolski motu proprio Vos estis lux mundi*, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/20230325-motu-proprio-vos-estis-lux-mundi-aggiornato.html [dostęp: 01.01.2024] [dalej: VELM/2023].

⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Wytoczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia* (08.10.2019), „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 31 (2019), s. 259-70 [dalej: *Wytoczne KEP*]. Biskupi katolickiego Kościoła bizantyjsko-ukraińskiego w Polsce wchodzi w skład KEP.

⁵ Archidiecezja Przemysko-Warszawska Kościoła Grekokatolickiego w Polsce, *Normy i zasady ochrony dzieci i młodzieży w archidiecezji przemysko-warszawskiej obrządku grekokatolickiego* (22.12.2016), <http://cerkiew.org/wp-content/uploads/2017/06/NORMY-I-ZASADY-OCHRONY-DZIECI-IM%5C%81ODZIE%5C%BBY-W-ARCHIDIECEZJI-PRZEM.pdf>

o „podręczniku” *Vademecum 2.0* Dykasterii Nauki Wiary z 2022 r.⁶, który mimo że nie stanowi tekstu normatywnego, to ma na celu lepsze objaśnienie procedury dochodzenia wstępnego.

1. Przestępstwo *contra sextum* z osobami prawnie objętymi ochroną

Rozważając problematykę *delictum contra sextum Decalogi praeceptum* należy przede wszystkim wyjaśnić, na podstawie aktualnie obowiązujących przepisów kanonicznych, dwie następujące kwestie, a mianowicie dotyczące podmiotu biernego i przedmiotu interesującego nas przestępstwa⁷.

Do grona pokrzywdzonych (podmiot bierny) należą, bez względu na płeć, małoletni i osoby prawnie z nimi zrównane w prawie kanonicznym. Poprzez pojęcie „osoby małoletniej” należy rozumieć nieletniego, który nie ukończył 18 lat (niewiedza lub błąd duchownego co do wieku małoletniego nie stanowi okoliczności łagodzącej lub uwalniającej). Z kolei druga kategoria pokrzywdzonych to zarówno osoby na stałe używające rozumu tylko w ograniczonym zakresie (osoby na stałe używające rozumu w sposób niedoskonały), jak i osoby, którym prawo przyznaje taką samą ochronę, czyli tzw. „dorośli bezradni” – bezbronni (art. 1 § 1a VELM/2023). Typ *adulti vulnerabili* został zdefiniowany w VELM/2023 jako „każda osoba chora, z ułomnościami fizycznymi lub umysłowymi albo pozbawiona wolności

---

[dostęp: 12.03.2024] [dalej: NOGP/2016]. Identyczne regulacje obowiązują również w eparchii wrocławsko-koszalińskiej obrządku grekokatolickiego.

⁶ Dicastero per la Dottrina Della Fede, *Vademecum su alcuni punti di procedura nel trattamento dei casi di abuso sessuale di minori commessi da chierici. Ver. 2.0* (05.06.2022), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/ddf/rc_ddf_doc_20220605_vademecum-casi-abuso-2.0_it.html [dostęp: 01.01.2024]; tekst polski: Dykasteria Nauki Wiary, *Vademecum dotyczące wybranych kwestii proceduralnych w zakresie postępowania w przypadkach nadużyć seksualnych popełnionych przez duchownych wobec małoletnich. Ver. 2.0*, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/ddf/rc_ddf_doc_20220605_vademecum-casi-abuso-2.0_pl.html [dostęp: 01.01.2024] [dalej: *Vademecum 2.0*].

⁷ Sprawcą przestępstwa może być duchowny, który przyjął przynajmniej święcenia diakonatu (por. kan. 358 KKKW), ale też pozostali wierni, którzy w Kościele posiadają jakąś godność albo pełnią urząd lub funkcję – członkowie instytutów życia konsekrowanego czy stowarzyszeń życia apostołskiego oraz moderatorzy międzynarodowych stowarzyszeń wiernych uznanych lub erygowanych przez Stolicę Apostolską (art. 1 § 1 VELM/2023).

osobistej, która faktycznie, nawet sporadycznie, ogranicza jej zdolność rozumienia lub chcenia, czy też w inny sposób przeciwstawienia się agresji” (art. 1 § 2b VELM/2023).

Za przedmiot przestępstwa uważa się z kolei czyny o charakterze seksualnym naruszające szóste przykazanie Dekalogu, w tym obcowanie płciowe (stosunek seksualny za zgodą lub bez zgody; w tym stosunki seksualne na podłożu pedofilii, ebofilii bądź homoseksualizmu) i inne czynności seksualne, do których należy zaliczyć np. ekshibicjonizm, zmuszanie pokrzywdzonego do masturbowania się, onanizowanie się sprawcy, pocałunki i pieszczoty pokrzywdzonego (por. *Vademecum* 2.0, nr 2 i 4; art. 1 § 1a VELM/2023). Odpowiedzialności karnej podlega także sprawca, który uwodzi albo nakłania małoletniego albo osobę, której prawo przyznaje taką samą ochronę, do ukazywania się w sposób pornograficzny lub do uczestniczenia w rzeczywistych bądź symulowanych przedstawieniach pornograficznych (por. art. 1 § 1a VELM/2023); bądź też nabywa, przechowuje, prezentuje lub rozpowszechnia materiały pornograficzne (por. art. 1 § 1a VELM/2023) [Klimkiewicz i Mazur 2023, 153].

Wypada w tym miejscu nadmienić, iż przestępstwem kanonicznym wobec osoby „dorosłej bezradnej” może być wykorzystanie seksualne jej nawet w przejściowym stanie poważnego osłabienia możliwości decydowania o sobie, jak na przykład w trakcie hipnozy, po spożyciu substancji odurzających, ale też z racji depresji, załamania nerwowego czy bycia poddanym psychomanipulacji w toksycznej grupie religijnej [Dohnalik 2023, 62].

Uszczegóławiając dotychczasowe rozważane zagadnienia trzeba podkreślić, iż przestępstwa *contra sextum* względem osób „małoletnich” i osób „trwale nie posługujących się rozumem”, zgodnie ze zaktualizowanymi normami *de gravioribus delictis*, pozostają w kompetencji Dykasterii Nauki Wiary (art. 6 SST/2021). W przypadku zaś kategorii osób *adulti vulnerabili* kompetentni do prowadzenia takich spraw karnych będą hierarchowie oraz trybunały kościelne, a także Dykasteria do spraw Kościołów Wschodnich (art. 7 § 1 VELM/2023). Należy również dopowiedzieć, iż skarga karna w odniesieniu do przestępstw osądzanych tylko przez Dykasterię Nauki Wiary wygasa na skutek przedawnienia po upływie dwudziestu lat. W przypadku zaś przestępstw odnoszących się do „małoletnich” i osób „trwale nie posługujących się rozumem”, o których mowa

w art. 6, 1° SST/2021, przedawnienie zaczyna liczyć się od dnia, w którym podmioty te ukończyły osiemnaście lat. Jednakże Dykasteria ta ma prawo uchylić przedawnienie w odniesieniu do wszystkich przestępstw jej zastrzeżonych, bez względu na czas wejścia w życie aktualnie obowiązujących norm (art. 8 SST/2021).

2. Pojęcie, cel i podmiot dochodzenia wstępnego

KKKW nie zawiera definicji kanonicznego dochodzenia wstępnego, a jest ona niezbędna do zrozumienia tego postępowania. Można ją natomiast zaczerpnąć z *Vademecum 2.0*. Według wspomnianego podręcznika „dochodzenie wstępne nie jest procesem, a jego celem nie jest osiągnięcie pewności moralnej odnośnie do przebiegu zdarzeń, będących przedmiotem doniesienia. Ma ono służyć: a/ zebraniu danych potrzebnych do gruntownego zbadania wiadomości o przestępstwie; oraz b/ ocenie jego prawdopodobieństwa, tj. ustaleniu tego, co nazywa się *fumus delicti*, czyli dostatecznej podstawy prawnej i faktycznej, w oparciu o którą oskarżenie można uznać za prawdopodobne” (*Vademecum 2.0*, nr 33).

Próba zdefiniowania kanonicznego dochodzenia wstępnego prowadzi jednocześnie do zrozumienia jego celu. Można zatem powiedzieć, iż dążeniem tego postępowania jest zbadanie faktów i okoliczności oraz sporządzenie dokumentacji (*Wytyczne KEP – Aneks*, nr 2, art. 3). Innymi słowy, dochodzenie wstępne dąży zarówno do zebrania, uporządkowania, jak i sprawdzenia, utrwalenia i zabezpieczenia środków dowodowych. Zwłaszcza tych, których odtworzenie w procesie sądowym lub administracyjnym byłoby albo bardzo trudne albo wręcz niemożliwe [Lempa 2013, 96].

Do podmiotów, które mogą przeprowadzić dochodzenie wstępne należą: a) hierarcha (por. 1468 § 1 KKKW) – zarówno hierarcha własny domniemanego sprawcy, jak i hierarcha miejsca, gdzie miało dojść do przestępstwa. Jeżeli obydwaj nie uzgodnią, który z nich ma wszcząć niniejsze dochodzenie, wówczas odpowiedzialnym za jego prowadzenie jest hierarcha miejsca, gdzie został popełniony czyn zabroniony (por. kan. 1078 KKKW). Ewentualne zaniechanie tego obowiązku przez wymienione podmioty może stanowić przestępstwo ścigane na podstawie prawa kościelnego (art. 1 § 1b i 2 § 3 VELM/2023; rozdz. 4, nr 2 NOGP/2016); b) inna odpowiednia osoba delegowana przez hierarchę według kryteriów

wskazanych w kan. 1093 §§ 1-2 KKKW (por. kan. 1468 KKKW) – *Wytyczne KEP* zezwalają na prowadzenie dochodzenia kapłanowi (z pominięciem osoby świeckiej) lub powołanej komisji (*Wytyczne KEP*, nr 2 i 6); c) Dykasteria Nauki Wiary – sytuacja może taka zaistnieć jeśli „wiadomość o przestępstwie” zostanie bezpośrednio skierowana do tegoż organu Kurii Rzymskiej (art. 10 § 3 SST/2021)⁸.

3. Etapy dochodzenia wstępnego

Kanoniczne dochodzenie wstępne, ogólnie rzecz biorąc, obejmuje: po pierwsze, otrzymanie wiadomości o możliwym przestępstwie; po drugie, procedurę związaną z badaniem faktów, okoliczności i zbieraniem dowodów wraz z gromadzeniem dokumentacji albo i też odmówienie wszczęcia postępowania; po trzecie, czynności związane z zakończeniem rozpoczętego dochodzenia.

3.1. Otrzymanie informacji o potencjalnym przestępstwie (*notitia criminis*)

„Wiadomość o przestępstwie” (*notitia criminis*) różni się od „doniesienia o przestępstwie” (*denuntiatio*). Doniesienie to zawiadomienie władz o przestępstwie, zakłada ono działanie jakiegoś podmiotu, który powiadamia instytucję czy organ władzy o własnej wiedzy na temat czynu zabronionego. *Notitia criminis* jest z kolei pojęciem szerszym i wskazuje nie tyle na przekazanie czyjegoś oświadczenia wiedzy, ile na efekt tego działania, a więc uzyskanie przez przedstawiciela władzy kościelnej wiedzy o możliwym przestępstwie. Co więcej, zakres znaczeniowy tego pojęcia nie ogranicza się jedynie do przyjęcia przez przełożonego kościelnego zawiadomienia o przestępstwie, ale obejmuje uzyskanie wiadomości w jakiegokolwiek drodze, także bez pośrednictwa innych osób. Słusznie podkreśla się, że *notitia criminis* stanowi punkt wyjścia i impuls do podjęcia dochodzenia

⁸ Jeśli sprawa będzie skierowana bezpośrednio do Dykasterii Nauki Wiary, bez przeprowadzenia dochodzenia wstępnego, czynności wstępne procesu mogą zostać zlecone albo właściwemu hierarsze albo przeprowadzone przez samą Dykasterię, która czyni to bezpośrednio lub przez swojego delegata. Dykasteria może także w takiej sytuacji, zgodnie z własnym osądem, na wyraźny wniosek lub też w razie konieczności zwrócić się do innego hierarchy o przeprowadzenie dochodzenia wstępnego (*Vademecum 2.0*, nr 24-25).

wstępnego, w ramach którego weryfikuje się pozyskane informacje w celu potwierdzenia ich prawdziwości. Innymi słowy, wiadomość o przestępstwie jest konieczna, by jakiegokolwiek postępowanie mogło zostać wszczęte. Nie inicjuje się bowiem ani nie prowadzi się żadnego dochodzenia, jeżeli nie ma racjonalnego podejrzenia opierającego się na informacji o przestępstwie. Dochodzenie zawsze ma swój konkretny początek, a jest nim *notitia criminis*. Oczywiście jest to, iż nigdy nie wszczyna się dochodzenia bez podstawy w celu wyszukiwania ewentualnych przestępstw, które mogłyby zostać przez kogoś popełnione [Majer 2021, 51-53].

Informacja o potencjalnym przestępstwie może mieć różne źródła: po pierwsze, może być przedstawiona hierarsznie formalnie, ustnie lub pisemnie, przez domniemaną ofiarę, jej opiekunów lub inne osoby, które utrzymują, iż mają wiedzę o zdarzeniach; po drugie, może dotrzeć do hierarchy podczas wykonywania przez niego obowiązku nadzoru; po trzecie może być przedstawiona hierarsznie przez władze państwowe w trybie przewidzianym lokalnie obowiązującym prawem; po czwarte może być podana do wiadomości przez środki społecznego przekazu (w tym także media społecznościowe); po piąte, może dotrzeć do niego w postaci zasłyszanych pogłosek; po szóste, wiadomość o przestępstwie może przyjść z anonimowego źródła, a więc od osób niezidentyfikowanych lub niemożliwych do zidentyfikowania – anonimowość osoby składającej zawiadomienie nie może sprawiać, że taka wiadomość zostanie automatycznie uznana za fałszywą, zwłaszcza, gdy towarzyszy jej dokumentacja potwierdzająca prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa; po siódme, nie zaleca się odrzucania *a priori* wiadomości o przestępstwie pochodzącej ze źródeł, których wiarygodność na wstępie wydaje się wątpliwa; po ósme, *delictum gravius* powzięta w trakcie spowiedzi podlega najściślejszej tajemnicy spowiedzi (por. kan. 733 § 1 KKKW; art. 4 § 1, 5° SST/2021). Zatem spowiednik, który w trakcie sprawowania sakramentu zostanie poinformowany o *delictum gravius*, powinien starać się przekonać penitenta do ujawnienia tej informacji inną drogą, aby tym samym umożliwić działanie powołanym do tego osobom (*Vademecum* 2.0, nr 10-14; rozdz. 3, nr 1 i 4 oraz rozdz. 4, nr 1 NOGP/2016). Należy dodać, iż od obowiązku zgłoszenia wyłączeni są nie tylko spowiednicy, ale każdy prezbiter, który powziął informację także na forum wewnętrznym – pozasakramentalnym, np. kierownictwo duchowe alumnów seminariów duchownych i zakonników (art. 3 § 1 VELM/2023).

Zgodnie z obowiązującymi przepisami diecezje powinny utworzyć „organy i biura” łatwo dostępne dla społeczeństwa, aby przyjmować zgłoszenia o przestępstwach seksualnych (por. art. 2 § 1 VELM/2023). Chodzi zatem o stworzenie „organizmu”, pewnej struktury czy biura. Taka komórka w każdej diecezji powinna więc być ustanowiona. W jej skład może wejść nie tylko *sensu stricto* delegat (w niektórych diecezjach/eparchiach i zgromadzeniach zakonnych mianowano także delegatki, aby zapewnić możliwość wysłuchania przez kobietę), ale także duszpasterz skrzywdzonych i kurator osób oskarżanych i skazanych, a także inni specjaliści z różnych dziedzin, takich jak psychologia, prawo państwowe czy nauki o mediach. Otrzymałą informację wspomniane jednostki organizacyjne przekazują właściwemu przełożonemu kościelnemu, który podejmuje dalsze działania zgodnie z przepisami prawa [Dohnalik 2023, 63]⁹.

Wiadomość na temat zarzucanego duchownemu czynu należy dokładnie zweryfikować z zachowaniem tajności (nie wolno ujawniać niniejszych informacji osobom postronnym). Otrzymywane w tego rodzaju sprawie listy, także korespondencje elektroniczne, a szczególnie telefoniczne zawiadomienia itp., powinny stanowić podstawę do zaproszenia osoby oskarżającej na bezpośrednią rozmowę (*Wytyczne KEP*, nr 5; rozdz. 4, nr 7 NOGP/2016). Wtenczas przyjmujący zgłoszenie powinien zapytać bądź poinformować osobę skarżącą o obowiązku złożenia przez nią zawiadomienia do państwowych organów ścigania o czynie zabronionym, a także winień on wyjaśnić, iż postępowanie kanoniczne ma charakter wewnątrzkościelny (*Wytyczne KEP – Aneks*, nr 2, art. 5). Po uzyskaniu powyższych informacji, osoba składająca zgłoszenie ustnie powinna sformułować je na piśmie. Jeżeli tego nie uczyni, podstawą do podjęcia dalszych czynności staje się protokół z odbytej rozmowy, podpisany w miarę możliwości przez wszystkich jej uczestników (*Wytyczne KEP – Aneks*, nr 2, art. 5; rozdz. 4, nr 3 NOGP/2016).

Należy w tym miejscu podkreślić, iż chociaż władza kościelna, nawet jeżeli nie ma wyraźnego obowiązku prawnego, powinna zawiadomić właściwe

---

⁹ W *Wytycznych KEP* w nr 2a oraz w rozdz. 3, nr 3 NOGP/2016 stwierdza się jedynie o obowiązku ustanowienia w każdej diecezji (eparchii) delegata ds. ochrony dzieci i młodzieży, odpowiedzialnego za przyjmowanie zgłoszeń o wykorzystaniu seksualnym małoletnich przez duchownego oraz zobowiązanego do wskazania możliwości pomocy psychologicznej, prawnej i duszpasterskiej.

władze państwowe o każdym przypadku, w którym uzna to za niezbędne dla ochrony osoby pokrzywdzonej lub innych osób małoletnich przed ryzykiem narażenia na kolejne przestępstwa (*Vademecum 2.0*, nr 17 i 48-49; art. 20 VELM/2023). *Wytyczne KEP*, jak i NOGP/2016 uściślają powyższe wskazania, wynikające z powszechnego prawa kanonicznego, nakazując osobie oskarżającej wyraźnie przypomnieć o jej obowiązku złożenia doniesienia o rzekomym przestępstwie do organów ścigania, zgodnie z wszystkimi przepisami prawa polskiego. Gdyby jednak osoba oskarżająca tego jeszcze nie uczyniła, wówczas zobowiązanie to ciąży także na przyjmującym zgłoszenie (*Wytyczne KEP*, nr 4; rozdz. 4, nr 6 NOGP/2016). Zatem jeżeli doniesienie można uznać za wiarygodne, delegat niezwłocznie ma dokonać zawiadomienia (z potwierdzeniem urzędowym zgłoszenia) o czynie przestępczym, określonym w art. 197 § 3 lub 4 *Kodeksu karnego*¹⁰, art. 198 k.k., art. 200 k.k., podając: po pierwsze, dane domniemanego sprawcy; po drugie, ogólny opis czynu zabronionego; po trzecie, imię i nazwisko domniemanego pokrzywdzonego; po czwarte, dane osoby, od której uzyskano informacje. Warto jednak zaznaczyć, iż strona kościelna nie ma takiego obowiązku zgłoszenia, jeśli posiada wiedzę, że organy ścigania zostały już powiadomione o czynie zabronionym (*Wytyczne KEP – Aneks*, nr 2, art. 1a).

Hierarcha, po zbadaniu *notitia criminis* i po sprawdzeniu czy jest kompetentny do prowadzenia dochodzenia wstępnego w sprawie możliwości popełnienia przez duchownego czynu zakazanego z osobą nieletnią (por. art. 2 § 3 VELM/2023), może wszcząć lub odmówić wszczęcia prowadzenia tego postępowania (por. kan. 1468 KKKW; *Vademecum 2.0*, nr 18) albo zwrócić się do Dykasterii Nauki Wiary z prośbą o przekazanie instrukcji co do dalszego sposobu działania (por. *Vademecum 2.0*, nr 23).

3.2. Wszczęcie i przebieg dochodzenia wstępnego

Jak już wiadomo, na podstawie kan. 1468 § 1 KKKW (por. art. 10 § 1 SST/2021), jeśli zostanie przekazana „przynajmniej prawdopodobna” (*saltem veri similis*) wiadomość o przestępstwie, należy przeprowadzić kanoniczne dochodzenie wstępne. Wówczas muszą zostać dokonane czynności prawne przewidziane przez ustawodawcę kościelnego, które w sposób formalny zainicjują niniejsze postępowanie. Wobec tego właściwy hierarcha

¹⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny*, Dz. U. z 2024 r., poz. 17 [dalej: k.k.].

zobowiązany jest przede wszystkim do wydania dekretu o jego rozpoczęciu (por. kan. 1470 KKKW). Warto jednak pokreślić, iż na tymże etapie nie jest konieczne mianowanie notariusza czy rzeczownika sprawiedliwości (*Vademecum 2.0*, nr 42-43). Ponadto należy pamiętać, iż kanoniczne dochodzenie wstępne należy przeprowadzić przestrzegając przepisów prawa państwowego obowiązujących w danym państwie (art. 20 VELM/2023)¹¹, jednakże w tych delikatnych czynnościach wstępnych w razie jakichkolwiek problemów merytorycznych i formalnych zawsze można zasięgnąć rady Dykasterii Nauki Wiary bądź też konsultować się z ekspertami w dziedzinie prawa kanonicznego (*Vademecum 2.0*, nr 23 i 29).

Dokładniej rzecz ujmując, na co wskazuje kan. 1468 KKKW, dochodzenie wstępne powinno zebrać bardziej szczegółowe niż przedstawione w *notitia criminis* informacje na temat faktów i okoliczności. Nie ma konieczności, by już na tym etapie skrupulatnie gromadzić dowody (zeznania, ekspertyzy), bowiem jest to zadanie, które będzie przeprowadzone na ewentualnym późniejszym etapie procedury karnej. Ważne, aby w miarę możliwości odtworzyć fakty, na których oparte jest oskarżenie, ustalić liczbę czynów przestępnych i czas ich popełnienia, ich okoliczności, dane osobowe domniemanych ofiar, uzupełniając to pierwszą oceną ewentualnej wyrządzonej krzywdy fizycznej, psychicznej i moralnej. W celu uzyskania takich niezbędnych informacji przełożony kościelny osobiście bądź najczęściej działając poprzez osobę lub komisję powinien podjąć np. następujące czynności: wezwać duchownego i przesłuchać go w siedzibie kurii; przesłuchać osoby posiadające wiedzę na temat domniemanego przestępstwa; przeprowadzić wizję lokalną (*Vademecum 2.0*, nr 34; *Wytyczne KEP* nr 10; *Wytyczne KEP – Aneks*, nr 2, art. 6).

Szczególnie delikatnym, a jednocześnie bardzo istotnym zadaniem hierarchy na etapie dochodzenia wstępnego jest zdecydowanie, kiedy powiadomić o domniemanym przestępstwie oskarżonego. W tejsz kwestii nie ma

---

¹¹ *Wytyczne KEP*, nr 13 i 15. Wstępne dochodzenie kanoniczne różni się od postępowania prowadzonego według prawa polskiego. Dlatego też, gdy toczy się postępowanie prowadzone przez organy państwowe, wstępne dochodzenie kanoniczne winno być prowadzone w zakresie, w jakim to będzie możliwe z uwagi na ograniczenia prawne, wynikające z postępowania organów państwowych. Zatem przełożony kościelny ma obowiązek zapoznania się z rozstrzygnięciami organów państwowych i uwzględnić je w swoich decyzjach.

jednego, wspólnego kryterium, i nie istnieją przepisy prawa, które regulowałyby to w sposób jednoznaczny. Zatem w takiej sytuacji trzeba mieć na uwadze wszystkie dobra związane z ochroną praw i dobrego imienia osób zainteresowanych (por. kan. 1517 § 1 KKKW i kan. 23 KKKW). Gdy zapadnie decyzja o wysłuchaniu osoby, której zgłoszenie dotyczy, z racji że jest to etap poprzedzający rozstrzygnięcie sprawy, nie istnieje żaden obowiązek powoływania dla niej adwokata z urzędu. Jeżeli jednak sam zainteresowany uzna to za stosowne, może skorzystać z pomocy wybranego przez siebie obrońcy. W tym miejscu warto podkreślić, iż osobie, której zgłoszenie dotyczy, zgodnie z kan. 1471 § 2 KKKW, nie wolno nakazywać składania przysięgi (*Vademecum 2.0*, nr 52-54).

W prowadzonych rozważaniach należy nieco szerzej podjąć kwestię wspomnianej już ochrony dobrego imienia zarówno osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa, domniemych ofiar, jak i innych osób np. świadków (por. kan. 1468 § 2 KKKW). Z uwagi na to, dochodzenie wstępne musi zostać przeprowadzone wedle właściwych w tym względzie środków ostrożności, jako że dobre imię jest prawem wiernych, zagwarantowanym na mocy kan. 23 KKKW. Jednakże jeżeli zagrożone jest dobro wspólne, rozpowszechnianie informacji o zaistnieniu oskarżeń niekoniecznie musi stanowić naruszenie dobra jednostkowego. Ponadto trzeba podkreślić, iż ochrona dobrego imienia zainteresowanych osób nie może przynieść skutku przeciwnego w postaci ryzyka matczenia dochodzenia wstępnego, zgorzenia wiernych, braku możliwości wcześniejszego zebrania wszystkich poszlak, które następnie mogą okazać się przydatne lub niezbędne (*Vademecum 2.0*, nr 44 i 53; art. 5 § 2 i 13 § 7 VELM/2023).

Wytyczne KEP mocno akcentują, iż oskarżony duchowny aż do momentu udowodnienia mu winy korzysta z zasady domniemania niewinności. Zatem w żadnym wypadku nie może być on pozbawiony prawa do obrony. Należy mu zarówno ułatwić uzyskanie pomocy psychologicznej i prawnej, jak i wskazać mu miejsce przebywania wraz zapewnieniem niezbędnych środków materialnych. Nadto jeśliby podejrzenia o popełnieniu przestępstwa nie zostały potwierdzone wobec podejrzanego, powinno się uczynić wszystko, aby zostało przywrócone jego dobre imię, które ucierpiało na skutek bezpodstawnego oskarżenia (*Wytyczne KEP*, nr 9; *Wytyczne KEP – Aneks*, nr 2, art. 2). Z kolei w przypadku osób, które twierdzą, że są poszkodowane wraz ze swoimi rodzinami, winny być traktowane przez władze kościelne z godnością

i szacunkiem, oferując im w szczególności następującą „troskę”: przyjęcie, wysłuchanie i wsparcie, również za pośrednictwem właściwych służb; pomoc duchową oraz pomoc medyczną, terapeutyczną i psychologiczną, w zależności od konkretnego przypadku (art. 5 § 1 VELM/2023; *Wytyczne KEP*, nr 3; rozdz. 4, nr 4 NOGP/2016). Ponadto należy poinformować o wyniku kanonicznego dochodzenia wstępnego nie tylko domniemaną osobą skrzywdzoną, na jej wniosek, ale również w stosownych przypadkach, osobę, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie (art. 18 § 3 VELM/2023).

W celu ochrony dobrego imienia zaangażowanych w sprawę osób, jak również w celu zabezpieczenia dobra publicznego oraz nie dopuszczenia do zaistnienia innych zdarzeń – np. wywołanie zgorszenia, ryzyko ukrycia przyszłych dowodów, groźenie lub w inny sposób zniechęcanie domniemanej ofiary od dochodzenia swoich praw, ochrona innych potencjalnych ofiar – na mocy art. 10 § 2 SST/2021, hierarsze, od początku dochodzenia wstępnego przysługuje prawo do nałożenia środków zapobiegawczych, wyszczególnionych taksatywnie w kan. 1473 KKKW. Nie oznacza to, że hierarcha nie może zastosować innych środków dyscyplinarnych, zgodnie z przysługującą mu władzą. Te jednak, dla ścisłości terminologii, nie mogą być określane jako „środki zapobiegawcze” (*Vademecum 2.0*, nr 58-60; *Wytyczne KEP*, nr 7)¹².

Na okoliczność prowadzonej kanonicznej procedury dochodzenia wstępnego należy zgromadzić i opracować następujące istotne dokumenty: sporządzone na piśmie zgłoszenie lub protokół z osobiście odbytej rozmowy ze stroną pokrzywdzoną lub z rozmowy z nią w obecności jej opiekunów prawnych i psychologa; protokoły przeprowadzonej rozmowy z duchownym oraz z osobami posiadającymi wiedzę na temat ewentualnego przestępstwa; protokół przeprowadzonej wizji lokalnej; opinia biegłego i wszelkie inne dokumenty, zarówno publiczne, jak i prywatne, które wydają się pożyteczne do rozpoznania sprawy. Zgodnie z kan. 1470 KKKW wszystkie te dokumenty należy przechowywać w archiwum tajnym kurii biskupiej (*Wytyczne KEP* – Aneks, nr 2, art. 7).

Warto nadmienić, iż wszelka dokumentacja wstępnego dochodzenia kanonicznego z zasady przeznaczona jest jedynie do wewnętrznego użytku Kościoła (*Wytyczne KEP*, nr 16). Jeśli jednak władze państwowe wydadzą

---

¹² Szerzej na ten temat zob. Mazurkiewicz 2021, 143-61.

zgodne z prawem postanowienie podlegające wykonaniu z żądaniem wydania dokumentów dotyczących spraw postanowienie o ich zabezpieczeniu (zajęciu), hierarcha powinien współpracować z władzami państwowymi, zawsze przestrzegając ewentualnych, obowiązujących porozumień, tam gdzie istnieją. Jeżeli są wątpliwości co do zgodności z prawem takiego żądania lub zajęcia, hierarcha może skonsultować się ze prawnikami co do środków odwoławczych, przewidzianych w obowiązujących na danym terenie przepisach prawa. W każdym przypadku zawsze wskazane jest bezzwłoczne powiadomienie przedstawiciela Stolicy Apostolskiej (*Vademecum 2.0*, nr 50).

3.3. Odmowa wszczęcia dochodzenia wstępnego

Procedura kościelna przewiduje również bezzasadność rozpoczęcia kanonicznego dochodzenia wstępnego¹³ przede wszystkim wobec zmarłego duchownego – chyba, że zasadnym wydałoby się wyjaśnienie takiej sprawy dla dobra Kościoła – (*Vademecum 2.0*, nr 160), o powyższej kwestii należy jednak pouczyć osobę zawiadamiającą o przestępstwie (*Wytyczne KEP*, nr 8); a także w przypadku przyznania się duchownego do zarzucanego mu czynu przestępczego bądź gdyby tenże czyn był notoryjny i niebudzący wątpliwości np. w przypadku pozyskania akt postępowania państwowego (*Vademecum 2.0*, nr 37).

Mogą również zaistnieć sytuacje, gdy stwierdza się oczywistą niemożność popełnienia przestępstwa według norm prawa kanonicznego, które również powodują, iż postępowanie takie stałoby się zbyteczne np. jeśli okazałoby się, że w czasie dokonywania czynu domniemany przestępca nie byłby jeszcze duchownym; jeżeli oczywiste byłoby, że domniemana osoba poszkodowana nie była małoletnia; jeśliby niewątpliwe było to, iż osoba, której dotyczy zawiadomienie, nie mogła być obecna na miejscu przestępstwa w chwili, gdy miało dojść do zarzucanego czynu; gdyby okazało się, że pozyskane wyniki przeprowadzonego dochodzenia państwowego (lub pełnego procesu przed sądem państwowym) spowodowałyby, że dochodzenie wstępne stałoby się zbędne. Jednakże we wszystkich wyżej wymienionych przypadkach zaleca się, aby hierarcha powiadomił Dykasterię Nauki Wiary o *notitia criminis* i o decyzji niewszczęcia dochodzenia wstępnego ze względu

¹³ Szerzej na ten temat zob. Tenże 2022, 121-43.

na jawny brak prawdopodobieństwa (*Vademecum 2.0*, nr 18-19 i 36). Pamiętając również o zachowaniu dokumentacji i sporządzeniu noty, w której zostaną przedstawione podstawy takiej decyzji (*Vademecum 2.0*, nr 16).

Warto dodać, kontynuując powyższe rozważania, iż w sytuacjach gdyby przesłanki przestępstwa przeciwko osobie małoletniej nie miały żadnych podstaw prawnych, ale miało miejsce tzw. zachowanie niewłaściwe bądź też nieroztropne, ponadto jeśli byłoby to konieczne dla ochrony dobra wspólnego i uniknięcia zgorzenia, hierarsze przysługuje prawo do podjęcia innych postanowień o charakterze administracyjnym wobec osoby, której zgłoszenie dotyczy (np. ograniczenie posługi duszpasterskiej) bądź też do udzielenia jej publicznej nagany, o której mowa w kan. 1427 KKKW (*Vademecum 2.0*, nr 20).

3.4. Zakończenie dochodzenia wstępnego

Prawodawca kościelny nie określa, ile powinno trwać kanoniczne dochodzenie wstępne, to znaczy w jakim terminie ma być przeprowadzone. Nade wszystko ma ono być dostosowane do przyświecającego mu celu, czyli stwierdzenia uzasadnionego prawdopodobieństwa pozyskanej wiadomości o przestępstwie i tego, czy w związku z tym istnieje *fumus delicti*. Dykasteria Nauki Wiary mówi wprost, że nieuzasadnione przedłużanie dochodzenia wstępnego może stanowić zaniedbanie ze strony władzy kościelnej (por. *Vademecum 2.0*, nr 66) [Saj 2022, 156]. Z kolei VELM/2023 stwierdza, że dochodzenia powinny być zakończone w krótkim czasie, a w każdym razie w terminie wskazanym w instrukcjach przez Dykasterię Nauki Wiary i inne kompetentne dykasterie (art. 15 § 1 VELM/2023).

Po przeprowadzeniu postępowania, osoba powołana przez hierarchę do przeprowadzenia dochodzenia wstępnego przekazuje mu wszelkie zgromadzone akta wraz z własnym ich osądem. Zgodnie z kan. 1470 KKKW, hierarcha wydaje wówczas dekret o zamknięciu dochodzenia. Do odpisu tychże dokumentów i zbiorczego zestawienia w formie „tabeli” (zamieszczonej w internetowej wersji *Vademecum 2.0*, nr 69) hierarcha dołącza własną ocenę wyników dochodzenia, czyli tzw. *votum*. Załącza także ewentualne sugestie co do trybu dalszego postępowania, np. czy uważa za stosowne wszczęcie postępowania karnego, a jeżeli tak, jakiego rodzaju; czy można uznać za wystarczającą karę nałożoną przez władze państwowe; czy

w danym przypadku hierarcha powinien zastosować środki administracyjne; czy należy podtrzymać przedawnienie, czy też je uchylić (por. art. 8 SST/2021). Jeśli hierarchą byłby przełożony wyższy danego instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego, to kopię akt powinien przekazać również swojemu najwyższemu przełożonemu. Tenże ze swej strony wysłał do Dykasterii Nauki Wiary własne *votum* (*Vademecum* 2.0, nr 67-70).

Następną czynnością hierarchy jest jak najszybsze przesłanie owego uwierzytelnionego odpisu zgromadzonej dokumentacji do Dykasterii Nauki Wiary i to bez względu na wynik dochodzenia wstępnego. Po przekazaniu akt hierarcha oczekuje od właściwej Dykasterii udzielenia wskazań co do dalszego procedowania (art. 10 § 1 SST/2021; *Wytyczne KEP – Aneks*, nr 2, art. 8/1). „Oczywiście, jeżeli w tym czasie pojawiłyby się nowe okoliczności związane z dochodzeniem wstępnym lub nowe oskarżenia, należy jak najszybciej przekazać je do DNW, w celu uzupełnienia materiału będącego już w jej posiadaniu. Jeżeli zaś uznano by za stosowne ponowne otwarcie dochodzenia wstępnego z uwagi na te nowe okoliczności, należy bezzwłocznie powiadomić o tym DNW” (*Vademecum* 2.0, nr 75).

Kończąc ten *passus* należy dodać i po części przypomnieć, iż po zakończeniu kanonicznego dochodzenia wstępnego, w wyniku którego nie stwierdzono wiarygodności *notitia criminis*, przełożony kościelny zobowiązany jest przywrócić niesłusznie podejrzewanego duchownego w obowiązkach i czynnościach, w których został zawieszony i uczynić wszystko, aby przywrócić mu utracone dobre imię (*Wytyczne KEP – Aneks*, nr 2, art. 8/2).

Podsumowanie

Z przeprowadzanych analiz wynika, iż:

- 1) prawodawca kościelny precyzyjnie określił zarówno podmiot bierny jak i przedmiot przestępstwa *contra sextum Decalogi praeceptum* (por. art. 1 § 1a i § 2 VELM/2023);
- 2) kanoniczne dochodzenie wstępne nie jest procesem karnym sądowym bądź administracyjnym, a jego celem nie jest osiągnięcie pewności moralnej odnośnie do przebiegu zdarzeń, będących przedmiotem doniesienia o popełnionym przestępstwie (por. *Vademecum* 2.0, nr 33);

- 3) celem dochodzenia wstępnego jest stwierdzenie uzasadnionego prawdopodobieństwa pozyskanej wiadomości o przestępstwie i tego, czy w związku z tym istnieje *fumus delicti* (por. kan. 1468 § 1 KKKW; *Vademecum 2.0*, nr 66);
- 4) motywem wszczęcia postępowania przygotowawczego jest informacja prawdopodobna o przestępstwie (*notitia criminis*), którą zgodnie z przepisami hierarcha ma otrzymywać za pośrednictwem eparchialnych „organów i biur” (por. art. 2 § 1 VELM/2023);
- 5) procedura kościelna przewiduje również w niektórych przypadkach bezzasadność rozpoczynania dochodzenia wstępnego (por. *Vademecum 2.0*, nr 18-19; 36-37 i 160);
- 6) dochodzenie prowadzi hierarcha lub wyznaczona przez niego odpowiednia osoba – kapłan lub komisja (por. kan. 1468 KKKW; art. 2 § 3 VELM/2023; *Wytyczne KEP*, nr 2 i 6; rozdz. 4, nr 2 NOGP/2016) – bądź też Dykasteria Nauki Wiary i inne kompetentne dykasterie Stolicy Apostolskiej (por. art. 7 § 1 VELM/2023);
- 7) w celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji na temat ewentualnego popełnienia przestępstwa (*fumus delicti*), które muszą zostać udokumentowane, należy podjąć następujące czynności: wezwać duchownego i przesłuchać go w siedzibie kurii; przesłuchać osobę posiadającą wiedzę na temat domniemanego przestępstwa; przeprowadzić wizję lokalną (por. *Wytyczne KEP – Aneks*, nr 2, art. 6);
- 8) prowadzenie postępowania ma charakteryzować się ostrożnością i roztropnością z zachowaniem dobrego imienia osób zainteresowanych (por. kan. 23 KKKW);
- 9) wszelka dokumentacja wstępnego dochodzenia kanonicznego z zasady przeznaczona jest jedynie do wewnętrznego użytku Kościoła (por. *Wytyczne KEP*, nr 16);
- 10) po zakończeniu dochodzenia hierarcha jak najszybciej przesyła uwierzytelniony odpis zgromadzonej dokumentacji do Dykasterii Nauki Wiary (por. art. 10 § 1 SST/2021).

PIŚMIENNICTWO

- Dohnalik, Jan. 2023. „Nowa wersja motu proprio *Vos estis lux mundi*. Znaczenie zmian wprowadzonych przez papieża Franciszka w 2023 roku.” *Annales Canonici* 19, nr 2:57-73. <https://doi.org/10.15633/acan.19202>
- Klimkiewicz, Daniel, i Karolina Mazur. 2023. „Ochrona małoletniego i dziecka w systemie prawnym Kościoła katolickiego.” *Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego XVIII*, nr 20 (1):137-156. <https://doi.org/10.32084/bsawp.4970>
- Lempa, Florian. 2013. *Kanoniczna ochrona karna małoletnich przed nadużyciami seksualnymi*. Białystok: Wydawnictwo Temida 2.
- Majer, Piotr. 2021. „Przełożony kościelny a *notitia criminis* w sprawie zastrzeżonego dla Kongregacji Nauki Wiary przestępstwa przeciwko VI przykazaniu Dekalogu.” *Annales Canonici* 17, nr 2:49-81. <https://doi.org/10.15633/acan.4159>
- Mazurkiewicz, Dariusz. 2021. „Kanoniczne środki zapobiegawcze w przypadku oskarżeń o czyny *contra sextum Decalogi praeceptum* z osobami małoletnimi.” *Studia Paradyskie* 31:143-61.
- Mazurkiewicz, Dariusz. 2022. „Przyczyny odmowy wszczęcia dochodzenia wstępnego w przypadkach oskarżeń wobec duchownych o czyny *contra sextum* z osobami małoletnimi.” *Studia Paradyskie* 32:121-43. <https://doi.org/10.18276/sp.2022.32-06>
- Saj, Marek. 2022. „Obowiązki i uprawnienia ordynariusza podczas dochodzenia wstępnego w procesie karnym. Zarys problematyki.” *Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich XXXII*, nr 35:141-62. <https://doi.org/10.32084/bskp.4424>